

Řekni, kde ty vážky jsou

Týden, 18.6.2018

Jeho hlas na české scéně nemá obdoby, což potvrdilo i ocenění zpěvák čtvrtstoletí. DAN BÁRTA svou energii dělí mezi projekty zvukově odlišné, ale vždy v ýjimečné. Intenzivně se věnuje také vážkám, které podle něho v ymírají kvůli necitlivému zacházení s krajinou.

Zítřka jedu na koncert, doma budu ve tři ráno a v sedm vstávám se synem, říká mi Dan Bárta do telefonu, když se snažíme najít termín rozhovoru. Nebude to lehké. Nedávno absolvoval turné se skupinou Illustratosphere, s níž připravuje novou desku, studuje vysokou školu, začíná mu festivalová sezona, koncertuje s J.A.R. a do toho zkouší se Sexy Dancers, kteří na konci týdne vystoupí po dvaceti letech na veřejnosti.

Nedávno jste se vrátil z velkého festivalu v Memphisu. Jak se vám hraje v zahraničí?

Našinec se na podobné akce těší, i když zrovna tohle nebyl koncert, který bychom si úplně vysnili. S Illustratosphere jsme letěli do Ameriky na náklady velkého mezinárodního festivalu, přičemž na stejném pódiu den před námi hrála Alanis Morissette. Vlíneme na stage, zvukaři dělají svou práci, nabrousí se to a zvukovka je za půl hodiny hotová. Pak se nadechneme a během první písničky přijde taková průtrž mračen, že nám naprší do bubnů, kláves, do všeho a voda nás smete z pódia. Nedostali jsme se ani přes první skladbu a durch promočení jsme smutně odjeli zpět do hotelu. Ale to se nedá svítit.

Nenabídli vám náhradní čas?

V tu chvíli jsme byli dražší než Alanis Morissette. S ohledem na cenu letenek a ubytování přišla jedna minuta našeho vystoupení promotéra dost draho. Ředitelce festivalu bylo upřímně líto, že jsme si nezahráli, takže jsme se dohodli, že tam poletíme napřesrok a oni s počasím něco udělají. Hraní venku je vždy o něco napínavější, člověk je rozechvělejší, má větší trému a myslím, že muzikant našeho typu to potřebuje jako koza drbání. Zahraniční koncerty jsou motivací obstát v neznámém prostředí. Obstát přitom neznamená závodit a být lepší než skupina před vámi. Spíš zanechat dobrý dojem, překonat nervozitu a zahrát si jako ve zkušebně nebo doma na zahradě.

Takhle uvolněně působí koncerty J.A.R., s nimiž jste letos ovládli Ceny Anděl. Odesli jste si ocenění za nejlepší kapelu, desku a píseň roku. Jak byste tuhle partu popsal?

V tom lepším případě jsou J.A.R. kontrolované šílenství, v tom nejhorším nekontrolované. V kapele funguje deset výrazných osobností, a jakkoli se některé projevují mnohem introvertněji než jiné, jde o monolity, které je dost těžké složit do nějakého tvaru, protože nejsou pravidelné. Přesto v kapele funguje spousta dobrovolnosti, a pokud jsme naladěni pozitivně, výsledkem je konsenzus, když negativně, vznikne kompromis. Pocity sounáležitosti mezi členy oscilují ve vlnách, chvíli je to baví, jindy nebaví, pak je to unavuje, šílenství je občas moc, jindy zase málo. A to vše se mění i během koncertu. J.A.R. je výbušná, živočišná a obtížně uchopitelná magmatická hmota, která má svou váhu i charakter, takže se s ní občas pracuje obtížně. To ale samozřejmě není výtka.

Není tvorba J.A.R. určitý protiklad k tomu, co děláte se skupinou Illustratosphere?

Jako úplný protiklad bych to neviděl. J.A.R. jsou hlavně Roman Holý, Oto

Klempíř a Michal Viktořík, kteří kapelu založili. Ta divokost je jejich a my ostatní jsme spíš sidemani. Mé angažmá v J.A.R. je spíše služba, myslím, že jsem tam docela dobře nahraditelný. Illustratosphere je pro mě víc autorský a niterný projekt. Pokud ale myslíte protiklady ve smyslu extrovertní a introvertní výraz, budiž. Já ale obě zmíněné kapely vnímám spíš jako dva póly téhož spektra. V určitém smyslu to extrémní být mohou, ale hraní s Triem Roberta Balzara je v lecčems extrémnější – především co se týče koncentrace, tichosti, delikátnosti, křehkosti a subtilnosti. Tuhle otázku občas popisuju takovým klišé: Hudba je pro mě pořád jen práce se dřevem. J.A.R. jsou tesařina, Illustratosphere truhlářina a trio řezbářství.

S Illustratosphere pracujete po pěti letech na nové desce. V jaké jste fázi?

Občerstvili jsme sestavu a na bicí nástroje nově hraje Martin Valihora, což je znatelná změna. Jinak hromadíme nový materiál, abychom se jím mohli začít prokousávat na podzim, až bude trochu klidněji. Zatím jsem napsal asi sedm písní, Filip Jelínek (hráč na klávesové nástroje, pozn. red.) čtyři a něco jsme složili dohromady. Vedle toho mám pár textů, které čekají na zhudebnění. Filip mi včera dokonce telefonoval, že má písničku i s nápadem na text, což není úplně běžné. Konkrétní termíny nahrávání ale nemáme, ty bych vám mohl říct, kdybychom byli mladší nebo měli za zády manažera s kulometem, který zapíská, a my uděláme. Kapelou takového ranku ale bohudík nejsme.

V Illustratosphere jste jediný nestudovaný muzikant, jak skládáte?

Na kytaru, na klavír nebo přímo do počítače, ale s použitím midi klávesnice a samplů, takže spíš postaru. Neumím noty, takže nahodím základní rytmus, harmonie a nazpívám to jen tak obyčejně, aby bylo zřejmé, jak jsem to myslel. Kluci mi demo většinou vyčistí, občas totiž bývám trochu bezohledný a jsem schopen „naprogramovat“ kytaristovi part, který je nehratelný, protože nemá půlmetrové prsty.

Koncerty Illustratosphere působí klidně a zároveň mají obrovskou energii. Je to práce, nebo forma relaxu?

Koncerty jsou fyzicky i psychicky náročný výkon. Člověk používá celé tělo i mozek, všechno se děje současně a výsledkem není strašná rána, ale jen takové velmi přesné ťuknutí. Když to řeknu hloupě, přirovnal bych to k taiči. Koncerty jsou vyčerpávající, ale když se daří, kapela táhne za jeden provaz, lidi se baví a já se dostanu do stavu, v němž mysl funguje otevřeně a protékají skrz ni všechny podněty, jsou také osvěžující. V ten moment funguju jako baterie i alternátor najednou – vydávám akumulovanou energii a současně jsem tak roztočený, že se můj akumulátor dobíjí.

Před časem jste mluvil o iniciačních koncertech, ale jen obecně. Vzpomenete si na nějaké silné momenty, které vás formovaly nebo změnily jako umělce?

Možná si budete říkat, proč s tím otravuju, ale něco podobného se mi stalo nedávno. Zkoušeli jsme naši píseň Vertigo, která vypadá, že je na čtyři doby, a přitom je na tři. Já si

najednou uvědomil, že jsem mnohem klidnější, když počítám na půlky. Přestože tu píseň hrajeme rychleji, nevnímám ji udýchaně a mám uvolněné frázování, takže lze dosáhnout výrazu, v němž je skladba napínavá a přitom se lehce poslouchá. Zrovna včera jsem to poprvé počítal na půlky naživo a uvědomil si, kolik prostoru v té písni je.

A když půjdeme hlouběji do historie?

To jsou takové ty hlubší iniciace. Jako když máte první vystoupení s novou kapelou, poprvé hrajete v zahraničí, v malé nebo ve velké Lucerně. A také když vás po ramenou poplácá člověk, se kterým se normálně nedostanete do styku, protože pochází z vyšších sfér showbiznysu.

To byl například Dominic Miller (dvorní kytarista Stinga, pozn. red.), Glenn Hughes (významný rockový zpěvák, bývalý člen Deep Purple a krátce i Black Sabbath, pozn. red.) nebo Bobby McFerrin. Když si zahraju s takovými lidmi a oni mi po koncertě řeknou: „Anytime, brother,“ člověk snáz uvěří v to, co dělá.

Loni jste obnovili Sexy Dancers kvůli jednomu soukromému večírku. K písni z alba Butcher's On The Road jste se vrátili po dvaceti letech. Jaké to bylo?

Kupodivu se ukázalo, že album je napsané a zarážející dost střízlivě a věcně, takže nebyl problém ho opět zahrát. Jsou to srozumitelné písničky, které vznikly s ambicí být dobrými popovými skladbami. Nikdo se v nich nesnažil překovat formu nebo zaujmout brutálním obsahem. Před zkouškou jsme nepodcenili domácí přípravu, což vždycky udělá hodně dobrého, takže byla velmi rychlá, plodná a potěšující. A ten koncert? Sice jsme hráli v poměrně hlučném sále, který zamlžil nuance, o něž se nášinec snaží, ale bylo to vlastně fajn. Člověk si uvědomí, kolik toho už má za sebou.

K tomu jsem se chtěl dostat. Jak jste se cítil, když jste ty písně zpíval po tak dlouhé době?

Až na úplně nečestné výjimky platí, že jednou je navždy. Když po dvaceti letech potkáte bývalou lásku, pořád v ní vidíte tu osobu, jakou před dvaceti lety byla. Jen je trochu starší, ale to vy taky. A stejně tak vidíte i ty důvody, pro které jste ji měl rád. S hudbou to funguje podobně. Člověk je schopen před sebou zapřít jen velmi málo hudby, kterou napsal a nahrál. Samozřejmě jsem ale přišel na to, že jsem tehdy místy tlačil moc na pilu, někde zbytečně spěchal a podobně. Ale to jsou instrumentální záležitosti, které se netýkají samotného materiálu. Spíš to bylo příjemné, protože jsem k tomu repertoáru mohl přistoupit nezatíženě a s jemným sentimentem, což z toho udělalo takovou načančanější záležitost.

Našel jste v tom dvacet let starém materiálu něco nového? Za ta léta jste se přece jen něco naučil.

To bylo spíš obráceně. Uvědomil jsem si, že písničky Sexy Dancers vyžadovaly typ sebedůvěry a nadhledu, které jsem tehdy neměl, takže jsem je nebyl schopen interpretovat správně. Většina lidí to samozřejmě nepozná, tohle srovnání nemají. Možná bych to na sebe neměl ani prozrazovat a moc se v tom babrák, ale tenkrát jsem se s tou pozicí docela pral. Přišel jsem z bigbeatové Alice, a najednou jsem měl být ten pěkný sexy

kluk. Týden předtím jsem přitom lital ve flanelový košili přiožralej po pódiu a rozbíjel stojany. Došlo mi, že bez odstupu a nadhledu se písňě Sexy Dancers neobejdou.

Diskutovaným tématem posledních let je úbytek vody a sucho, zároveň ve velkém vymírá hmyz. V Německu jeho počet během posledních pětadvaceti let klesl na třetinu. Jak tyhle podmínky zvládají vážky, jimž se léta věnujete?

Blbě. Stejně jako všechna zvířata, která mají tu smůlu, že jsou závislá na krajině, jež není narvaná hnojivý a nasypaná pesticidy. Na krajině, v níž každá řeka nevypadá jako strouha, která vede rovně, doprava a pak doleva, je zastrčená v betonovém korytě a uhání až do Hamburku. Hmyz vymírá, protože nemá co žrát. Na polích se pěstují jen monokultury a ty, aby si to někdo nepletl, nepatří nám všem. Obhospodařuje je několik dotovaných soukromníků, kteří jsou bohužel tak silní, že si mohou dovolit sestavovat vládu s komunisty nebo plundrovat krajinu horem dolem a nikoho se na nic neptat. Česká krajina se už dávno životem nehemží. Naše úroda, náš chléb, to jsou jen prázdná sousloví, která svým sentimentem zamlžují skutečný stav věcí – tam, kde brutálně převáží soukromý zájem nad veřejným, líp rozhodně nebude.

Takže hmyz více než suchem trpí spíše nešetrnou správou krajiny?

Přemíra zemědělské chemie a průmyslovost zemědělské výroby se podepisují na stavu krajiny do té míry, že havěť nemá kde žít. Půda se tak stává neúrodnou a stále závislejší na chemii. To, že neprší, země je zprahlá a všechna voda hned odteče, je v tuhle chvíli jen taková třesinka na dortu našeho prachbídneho hospodaření s krajinou. Ale, jak jsem říkal, to hospodaření není naše, je Andreje Babiše. Bohužel. A pokud bude jeho také ministerstvo životního prostředí a ministerstvo zemědělství a on navíc bude největším tuzemským agrobaronem, nemůžeme čekat zlepšení. Jen spoustu prázdných řečí a z jedné čtvrtiny přeživšího hmyzu bude brzy jen pětina.

Vymyslel jste koncept mobilní aplikace Lovec vážek CZ, kterou loni vydala ostravská univerzita. Máte už nějakou zpětnou vazbu, ať už od vědců, nebo laiků?

Sezona teprve začala, takže reakcí zatím moc není, věřím ale, že aplikace pár lidem pomůže. Její kouzlo spočívá v tom, že určí druh vážky lidem, kteří se vážkami podrobně nezabývají. V České republice je přibližně patnáct druhů vážek, jež jsou všudypřítomné, a aplikace umí vyfiltrovat konkrétní druhy na základě místa a času jejich výskytu, nabídne také pár základních údajů o tvaru vážky, barvě a typu prostředí. Abyste zjistili, že vidíte šídlo modré, nepotřebujete pročíst sedmdesátistránkovou bichli, v níž máte nakresleny chloupky na nožičkách a trojúhelníčky na křídlech. Když zadáte do internetového vyhledávače šídlo, vyletí na vás tolik šídel, že z toho zešílíte. Aplikace umožňuje uživatelům určit druh bez toho, aby se v tom ňahňali, a já věřím, že si lidé tuto drobnou biodetektivku užijí.

Na ostravské univerzitě dálkově studujete na katedře biologie a ekologie. Jak jste daleko?

Do srpna 2018 musím složit zkoušku z fyziologie rostlin, z čehož mám upřímně řečeno trochu děs. Není to obor, ve kterém bych se zrovna orientoval, takže se to budu muset normálně našprtat. Naučit se spoustu biochemických záležitostí a procesů a celé to pochopit na úrovni, která mi není úplně vlastní. Když je něco menší než mikrometr,

imaginace mi vyhasíná a obtížně si to představuju. Pak mě čeká bakalářka, která se bude týkat vážek Francouzské Guyany, a po státnicích si budu moct napsat na zvonek Bc., čímž se můj život radikálně změní (smích).

Počítám, že jste se na školu přihlásil v rámci nějaké osobní výzvy.

Jasně, prostě jsem si řekl, že si své vědomosti zinstitutionalizuju. Chtěl jsem zjistit, co vím a co nevím, a dozvědět se, co obnáší studium vysoké školy. Šlo to ráz na ráz, tehdy jsem měl čas, kapela fungovala a já zjistil, že si to můžu dovolit. Přihlásil jsem se těsně předtím, než se narodilo prťě, s miminem bych čas na učení asi nenašel. Dvě zimy a dvě léta jsem strávil nad skripty a své hlavě jsem rozhodně spíš prospěl než uškodil.

Ted' už ale dítě máte a podle všeho pracovně pomalu nevíte kam dřív.

To jo, ale když poprosím dceru a ségru a půjdeme někam k vodě, tu hodinku, co budu civět do Krebsova cyklu a snažit se pochopit rozdíl mezi citrátem a nitrátem, ho pohlídají.

Jeden z nejvýraznějších českých zpěváků se věnuje také psaní textů, fotografii, vážkám a občasně i herectví. Získal mnoho hudebních ocenění, Akademie populární hudby ho desetkrát vyhlásila zpěvákem roku, a předloni dokonce zpěvákem čtvrtstoletí. Mezi lety 1990 a 1997 zpíval s kapelou Alice, v roce 1998 natočil se Sexy Dancers album *Butcher's On The Road*. Od roku 1997 je součástí funky-rockového kolektivu J.A.R. V 90. letech ztvárnil roli Jidáše v muzikálu *Jesus Christ Superstar*, zpíval také v *Evitě*. V roce 2010 vydal album *Theories* s Triem Roberta Balzara, se svou skupinou *Illustratosphere* chystá páté album. Na Ostravské univerzitě studuje biologii a ekologii. Žije a pracuje v Praze, je ženatý a má dvě děti.

s Sexy tanečníci. Skupina Sexy Dancers se vrátí po dvaceti letech na pódium na festivalu *Metronome*, který se uskuteční 22. a 23. června.

Když po dvaceti letech potkáte bývalou lásku, pořád v ní vidíte tu osobu, jakou byla.

Dan Bárta & *Illustratosphere* se inspirují v jazzu a world music. Jejich koncerty jsou intenzivním hudebním zážitkem.